

Оксана Лоюк,

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
фахових методик та інноваційних технологій, Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна*

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА: ЕМОЦІЙНО- ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ

Глобалізаційні процеси, що відбуваються сьогодні у світі, перехід до інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку зумовлюють розвиток особистості як головну мету, основний показник прогресивності будь-якого суспільства [5, с. 2]. Тому першочерговими освітніми завданнями є визначення факторів, що сприятимуть розвиткові сучасної людини-особистості, здатної орієнтуватися в умовах соціуму, визначати мету своєї діяльності, планувати та добирати адекватні засоби досягнення цілей, здійснювати реалізацію діяльності та нести відповідальність за її наслідки перед собою та перед соціумом, самостійно приймати рішення.

Особистістю А. Бойко вважає динамічну, відносно стабільну, цілісну систему інтелектуальних, соціально-культурних, морально-вольових якостей людини; суб'єкта власної життєдіяльності, що включає всю повноту змісту індивідуального життя в реальному культурно-історичному процесі [1, с. 628]. Н. Мойсеюк особистістю називає «...людину, яка досягла такого рівня соціального розвитку і самосвідомості, який дозволяє їй знаходити й обирати серед цінностей культури особистісні смисли, самостійно виконувати відповідну перетворювальну діяльність, свідомо й відповідально здійснювати саморегуляцію діяльності й поведінки». Реалізації визначених умінь, на її думку, сприяють особистісні підструктури: мотивування, цілепокладання, орієнтування, самоконтроль, самооцінка, самоактуалізація, самореалізація. Відтак особистісні смисли визначають ціннісні орієнтації особистості, її спрямованість, самосвідомість [6, с. 54–58].

В означеному контексті вважаємо також за необхідне розглянути тлумачення поняття «розвиток особистості», що подане у лексикографічних

джерелах. Український педагогічний енциклопедичний словник трактує означений феномен як «...процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання» [2, с. 404]. Процес соціалізації дитини відбувається у спілкуванні та у власній діяльності, організованій дорослими.

Відтак факторами розвитку особистості є: *виховне середовище* (сукупність соціально-ціннісних обставин, які впливають на особистісний розвиток дитини та сприяють її входженню в сучасну культуру), до змісту якого входять: предметно-просторове, соціально-поведінкове, діяльнісне та інформаційне оточення; *діяльність* – активна форма відношення суб'єкта до об'єкта, яка дозволяє проникнути в глибину образу світу, зрозуміти сутність предметів та явищ, оцінити їх, тобто у процесі діяльності з'являються новоутворення в особистісній структурі. Особливим видом діяльності є спілкування як взаємодія суб'єктів, цінність якого полягає в задоволенні, яке отримують суб'єкти завдяки взаємному транслюванню своїх «Я»; 3) *осмислення світу та себе в цьому світі* (відображеного в свідомості) забезпечує входження дитини в культуру суспільства на кожному етапі життя. Центральною ланкою осмислення є осягнення цінності об'єкта світу. Саме ціннісне ставлення до дійсності регулює поведінку дитини [7, с. 386].

Ключову роль у ціннісному усвідомленні дійсності та себе у світі відіграє емоційно-почуттєва сфера особистості, яка здійснює сигнальну та регулювальну функції, спонукаючи людину до діяльності або утримуючи її від негативних вчинків [4, с. 290, 328]. Емоційна діяльність полягає в тому, що дійсність, яка відображена мозком, зіставляється із зафіксованими в ньому програмами життєдіяльності особистості. Емоції відображають відповідність або невідповідність дійсності нашим потребам, установкам, оцінюють інформацію, функціонально та енергетично готують організм до адекватної цій оцінці поведінки. Відтак інформація сама по собі не несе певної значущості, а отримує її в контексті потреб через призму емоцій. Мислення створює поняття, а емоція – ціннісне усвідомлення [3, с. 27–38].

Стосовно почуттів, варто відмітити, що вони також значною мірою впливають на розвиток особистості школяра. Так, інтелектуальні почуття (любов до знань, почуття нового (прагнення до творчості, пошуку), почуття здивування, сумніву, впевненості, невпевненості, успіху, невдачі) та моральні почуття (відповідальність за доручену справу, почуття дружби, гідності, взаємодопомога, співпереживання, ставлення до самої себе, до своїх вчинків) надихають дитину на творчу діяльність, мотивують до нових пошуків «відкриття і отримання себе».

Підсумовуючи, зазначимо, що цілісний процес особистісного зростання передбачає удосконалення, стимулювання не лише емоційно-почуттєвої сфери, а й комплексу мотиваційних, інтелектуально-пізнавальних, креативних, комунікативних, вольових впливів на всі особистісні підструктури.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. М. Особистість / А. М. Бойко // Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 627–628.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / Гончаренко С. У. – вид. 2-ге, доповн. й випр. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
3. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с. – (Над чем работают, о чем спорят философы).
4. Загальна психологія : підручник / за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 704 с.
5. Кремень В. Освіта в контексті цивілізаційних змін / В. Кремень // Шлях освіти. – 2010. – № 4. – С. 2–4.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 3-е вид., доп. – К. : [б. в.], 2001. – 608 с.
7. Педагогика : учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / под ред. П. И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.

